شينجياڭنىڭ كەن كاسىبى ۇقعىن وتكەرمەلەۋ ٴتۇزىمى رەفورماسى العا باسۋ بارىسىندا كەمەلدەندى

(باسى 1 ـ بەتتە)

اۆتونوميالى رايوندىق جاراتىلىستىق بايلىق مەڭگەرمەسى كەن ۇقعىن باسقارۋ باسقارماسىنىڭ ورىنباسار باستىعى حى يۇيبياۋ.

2010 ـ جىلى شينجياڭ اۆتونوميالى رايون دەڭگەيىندە مەردىگەر شاقىرۋ، باسەكەلەستىرىپ ساتۋ نەمەسە ماڭدايشالىق اسۋ ارقىلى بايلىقتى وتكەرمەلەۋ سىندى ورنالاستىرۋ ٴتاسىلىن باستادى، 2012 ـ جىلى 2 ـ ايدا ەلىمىزدەگى كولەمى ەڭ ۇلكەن ٴبىرتۇتاس كومىر كەنى الابىن بارلاۋ ٴوڭىرى شينجياڭ قۇمىل سانتاڭحۋ كومىر كەن الابى سىندى ٴۇش بولىكتىڭ كەن بارلاۋ ۇقعى ٴساتتى تۇردە ماڭدايشالىق اسىپ وتكەرمەلەندى، بۇل وسى رەتكى ساياساتتى سىناق ەتۋدىڭ ناتيجەسى.

سونىمەن بىرگە كومىرگە جاتپايتىن كەن ونىمدەرى بايلىعىن باسقارۋدا، قازىنا نىساندارى ”الدىمەن ٴوتىنىش ەتۋ“ تاسىلىمەن ۇزدىكسىز ىلگەرىلەتىلىپ، قوعامدىق نىساندار مەردىگەر شاقىرۋ، باسەكەلەستىرىپ ساتۋ نەمەسە ماڭدايشالىق اسۋ ارقىلى وتكەرمەلەۋدى سىناق ەتتى.

2017 ـ جىلى ورتالىق كوميتەت كەڭسەسى، مەملەكەتتىك كەڭەس كەڭسەسى «كەن كاسىبى ۇقعىن وتكەرمەلەۋ ٴتۇزىمى رەفورماسى جوباسىن» باسىپ تاراتىپ، كەن كاسىبى ۇقعىن وتكەرمەلەۋدە مەردىگەر شاقىرۋ، باسەكەلەستىرىپ ساتۋ، ماڭدايشالىق اسۋ ٴتاسىلىن نەگىز ەتىپ، كەن كاسىبى ۇقعىن باسەكە سيپاتتى وتكەرمەلەۋدى جاپپاي ىلگەرىلەتىپ، كەن كاسىبى ۇقعىن كەلىسىم بويىنشا وتكەرمەلەۋدى قاتاڭ شەكتەپ، بازاردىڭ بايلىقتى ورنالاستىرۋداعى شەشۋشى رولىن تولىق ساۋلەلەندىرىپ، الدىمەن شينجياڭ قاتارلى 6 ولكە، رايون، قالادا تۇيىندە سىناق ەتۋدى تالاپ ەتتى.

”مەملەكەت دەڭگەيىندە كەن كاسىبى ۇقعىن باسەكە سيپاتتى وتكەرمەلەۋ جاپپاي ىلگەرىلەتىلىپ، شينجياڭ ۇشتاسۋ جاعىندا ٴبىرشاما ىركىلىسسىز بولدى“، ـ دەپ تانىستىردى حى يۇيبياۋ، 2017 ـ جىلدان بەرى، رايونىمىز ىلگەرىندى ـ كەيىندى «شينجياڭ ۇيعۇر اۆتونوميالى رايونىنىڭ كەن بارلاۋ ۇقعىن، كەن اشۋ ۇقعىن وتكەرمەلەۋ ٴتۇزىمى رەفورماسى سىناق ٴتۇيىنى قىزمەتىن اتقارۋ جوباسى»، «شينجياڭ ۇيعۇر اۆتونوميالى رايونىنىڭ كەن بايلىعىن باسقارۋداعى ٴبىرقانشا ىستەردىڭ ۋاقىتشا ٴادىسى»، «اۆتونوميالى رايونىنىڭ كەن بايلىعىن بازارلاندىرىپ، زاڭمەن باسقارىپ ورنالاستىرۋ جونىندەگى اتقارۋ پىكىرى» سياقتى كوپتەگەن جەتەكشىلىك سيپاتتى ساياساتتاردى الا قويىپ، رايونىمىزدىڭ كەن كاسىبى ۇقعىن وتكەرمەلەۋ ٴتۇزىمى رەفورماسىن ىلگەرىلەتتى.

”ساياسات ۇزدىكسىز رەتتەلىپ، شينجياڭنىڭ كەن بايلىعىن ورنالاستىرۋ دەڭگەيىنىڭ ۇزدىكسىز ساپالانۋىنا، جوعارىلاۋىنا مۇمكىندىك جاساپ، باسەكەمەن وتكەرمەلەۋ اناعۇرلىم كەمەلدەنىپ، اشۋ، پايدالانۋ اناعۇرلىم جوعارى ٴونىمدى بولىپ، باقىلاۋ ـ باسقارۋعا قىزمەت وتەۋ اناعۇرلىم تياناقتانىپ، بايلىقپەن قامتاماسىز ەتۋ اناعۇرلىم پارمەندى بولدى“، ـ دەدى حى يۇيبياۋ.

2022 ـ جىلدىڭ سوڭىنا دەيىن شينجياڭ جيىنى 400دەن استام كەن بارلاۋ ۇقعىن وتكەرمەلەپ، كەن بايلىعى باسىمدىعىن كادەگە جاراتۋ جاعىنداعى ٴونىمى كورنەكتى بولدى.

ٴتىلشىنىڭ ۇعىسۋىنشا، ”الدىمەن ٴوتىنىش ەتۋ“ ساتىسىندا 100 كەن ىزدەۋ نىسانىنىڭ ەڭ سوڭىندا كەن قازۋدا تابىسقا جەتكەندەرى %3تە %5تى عانا ۇستاعان. ال مەردىگەر شاقىرۋ، باسەكەلەستىرىپ ساتۋ، ماڭدايشالىق اسۋ جولعا قويىلعانان كەيىن، كەن كاسىبى ۇقعىن وتكەرمەلەۋدەن بۇرىن ۇكىمەت الدىڭعى مەرزىمدىك نەگىزدىك قىزمەتتەردى ٴونىمدى ورىستەتىپ، وتكەرمەلەپ بەرگەننەن كەيىن كەنگە اينالۋ سالىستىرماسى ۇزدىكسىز جوعارىلاعان.

بازاردىڭ ورنالاستىرۋداعى باسەكە باسىمدىعى كورنەكتىلەندى

”كەن كاسىبى ۇقعىن وتكەرمەلەۋ ٴتۇزىمى رەفورماسى بولماسا، حالىقتىق كاسىپورىنداردىڭ مۇناي ـ تابيعي گاز اشۋعا اتسالىسۋ ورايى بولمايدى“، ـ دەدى جۇڭمان مۇناي ـ تابيعي گاز توبى جارنا شەكتى سەرىكتەستىگىنىڭ قىزمەتكەرى يۋي حايشياۋ 2018 ـ جىلى 1 ـ ايدىڭ 24 ـ كۇنگى شينجياڭ تارىم ويپاتى ونىشۋ بولەگىندەگى مۇناي ـ تابيعي گازدى بارلاۋدىڭ مەردىگەرلىگىنە قابىلدانعان كەزدى اسىرلەنە تىلگە تيەك ەتىپ.

جاريا ماڭدايشالىق اسۋ، باعاسى جوعارى بولعاندار الۋ سىندى تاسىلمەن كەن كاسىبى ۇقعىن وتكەرمەلەۋ اناعۇرلىم كوپ قۋاتتى كاسىپورىنداردىڭ شينجياڭعا كەلىپ كەن ونىمدەرى بايلىعىن اشۋعا اتسالىسۋىنا ”اشىق، ٴادىل، تۋرا“ تۇعىر جانە ورايى ازىرلەدى.

قازىر شينجياڭنىڭ ونىشۋ بولىگىن اشۋ قۇرىلىسى مەملەكەتتىك داعدىلى مۇناي ـ تابيعي گاز بارلاۋ ۇقعى رەفورماسىن تۇيىندە سىناق ەتۋ قىزمەتىنىڭ تيپتىك مىسالىنا اينالدى. وسى رەتكى ”ەتەنە كەزدەسۋدەن“ جۇڭمان توبى ”بىرىنشىلىككە“ قول جەتكىزدى: تۇڭعىش داعدىلى مۇناي ـ تابيعي گاز اشۋ رۇقساتى كۋالىگىن العان، تۇڭعىش ەل ىشىندەگى جوعارى جەلدە مۇناي ـ تابيعي گاز بارلاۋ ۇقعىنا يە بولعان، تۇڭعىش ەل ىشىندەگى مۇناي ـ تابيعي گازدىڭ جاڭادان بارلانىپ انىقتالعان قور مالىمەتى سارايتالىپ دەستەلىككە الۋدان وتكەن حالىقتىق كاسىپورىن.

شينجياڭنىڭ كەن بايلىعى مول، قازىرگە دەيىن 152 كەن ٴتۇرى تابىلىپ، بايلىق قورىنداعى 102 كەن ٴتۇرى بارلىعى، مۇنىڭ 12 ٴتۇرى مەملەكەت بويىنشا الدىڭعى ورىندا، 20 ٴتۇرى مەملەكەت بويىنشا 2 ـ ورىندا، 10 ٴتۇرى مەملەكەت بويىنشا 3 ـ ورىندا تۇرعاندىعى انىقتالدى. 19 ٴتۇرلى كەن بايلىعى كورنەكتى باسىمدىققا جانە ٴبىرشاما كۇشتى باسەكەلىك قۋاتقا يە.

كەن كاسىبىن اشۋ وڭاي ٴىس ەمەس، كەن بايلىعىن بارلاۋ حاۋىپ ـ قاتەرى جوعارى، جۇمسالىمى جوعارى بولۋداي ەرەكشەلىككە يە. ٴتىلشىنىڭ ۇعىسۋىنشا، ٴبىر كەننىڭ نىسانان كەنگە اينالۋىنا، ودان كەن بارلاۋ ۇقعىنا قول جەتكىزىپ، بارلاۋ قىزمەتىن ورىنداپ بولعانشا ادەتتە 3 ــ 5 جىل ۋاقىت قاجەت بولسا، ودان زاۋود قۇرىپ، ونىدىرىسكە قوسىلعانشا، تۇتاس بارىسىنا 7 ــ 8 جىل جۇمساۋ قالىپتى جاعداي ەكەن.

كەن بارلاۋعا قارجى قوسۋداعى وزگەرىس ماكرولىق ەكونوميكا جاعدايى، كەن ونىمدەرىنىڭ باعاسى، ۇكىمەتتىڭ ساياساتى، توسىن وقيعا سياقتى كوپتەگەن فاكتورلاردىڭ ىقپالىنا ۇشىراعانىمەن، الايدا بازاردىڭ بايلىقتى ورنالاستىرۋداعى رولى بارعانسايىن ماڭىزدى بولا ٴتۇستى.

كەن بارلاۋ ۇقعى 2019 ـ جىلى ماڭدايشالىق اسىپ وتكەرمەلەنگەن شينجياڭ حوتان اۋدانى داحۇڭلىۋتان 509 تاس جول ۇچاستيكاسى باتىس ليتي ـ بەريللي سيرەك كەزدەسەتىن مەتال كەنىنىڭ جانە شينجياڭ حوتان اۋدانى داحۇڭلىۋتان وڭتۇستىك ليتي ـ بەريللي سيرەك كەزدەسەتىن مەتال كەنىنىڭ اۋماعى جەكە ـ جەكە 96. 20 شارشى كيلومەتر جانە 02. 67 شارشى كيلومەتر، سول كەزدەگى ساۋدالاسۋ باعاسى 2 ميلليارد يۋان بولعان. ارادا 4 جىل ٴوتىپ، بيىل 2 ـ ايدا كەن بارلاۋ ۇقعى ٴساتتى وتكەرمەلەنگەن شينجياڭ چارقىلىق اۋدانى ۋاششەرى وڭتۇستىك ليتي كەنىنىڭ اۋماعى 39. 105 شارشى كيلومەتر، ساۋدالاسۋ باعاسى 6 ميلليارد 88 ميلليون يۋان بولعان.

ماماندار بىلاي دەپ قارادى: ەلىمىزدىڭ جاڭاشا ونەركاسىپتەندىرۋدى دامىتۋىنا ىلەسە، ٴتۇستى مەتال سۇرانىسى ۇزدىكسىز جوعارىلايدى، وتە ـ موتە، جاڭا ەنەرگيا، جاڭا ماتەريالدار ونەركاسىپتە تىڭنان تەبىن الىپ، قورعاسىن، مىرىش، ليتي سياقتىلاردىڭ قولدانىلۋ اياسى كەڭەيىپ، سۇرانىس ٴالى دە ارتىپ كەلەدى.

«شينجياڭ ۇيعۇر اۆتونوميالى رايونىنىڭ كەن بايلىعى جالپى تۇلعالىق جوباسىنا (2021 ــ 2025 ـ جىل)» ساي، رايونىمىز تەمىر، مارگانەتس، مىس، قورعاسىن ـ مىرىش سياقتى 12 ٴتۇرلى نەگىزگى قازىلاتىن كەندى اشۋدىڭ كۇشەمەلىلىگىن پارىقتى رەتتەپ ـ مەڭگەرىپ، 2025 ـ جىلعا بارعاندا، تۇتاس رايونىمىزدىڭ جىلىنا اشىلاتىن كەن بايلىعى جالپى مولشەرىن ٴبىر ميلليارد توننا اينالاسىنا جەتكىزىپ، كەن بايلىعىمەن ۇزدىكسىز قامداۋ قۋاتىن اناعۇرلىم كۇشەيتەدى.

جەرگىلىكتى ورىنعا پايدا جەتكىزىپ، حالىق تۇرمىسىن جاقسارتۋعا كۇش ۇستەدى

”كەن بارلاۋ وڭىرىندەگى قازىرگە دەيىن انىقتالعان سيرەك كەزدەسەتىن مەتال كەن رۋداسىنىڭ مولشەرى 50 ميلليون تونناعا، ليتي توتىعى 700 مىڭ تونناعا تايادى“، ـ دەدى شينجياڭ ٴتۇستى مەتال ونەركاسىپ (توبى) شەكتى جاۋاپكەرشىلىك سەرىكتەستىگى كەن اشۋ ٴبولىمىنىڭ مەڭگەرۋشىسى حۋ جۇڭدى. شينجياڭ ٴتۇستى مەتال توبى 2019 ـ جىلى مەردىگەر شاقىرۋ، باسەكەلەستىرىپ ساتۋ، ماڭدايشالىق اسۋ ارقىلى شينجياڭ حوتان اۋدانىنىڭ داحۇڭلىۋتانىنداعى ليتي ـ بەريللي سيرەك كەزدەسەتىن مەتال كەنىنىڭ كەن بارلاۋ ۇقعىنا يە بولعانىنان بەرى، قازىر ٴتۇيىندى ٴوڭىردى بارلاۋ قىزمەتىن تامامدادى، كەن بارلاۋ ۇقعى كولەمىندەگى بارلىق جەردى بارلاۋ اياقتاعان سوڭ، سيرەك كەزدەسەتىن مەتال كەن رۋداسىنىڭ مولشەرى 100 ميلليون تونناعا، ليتي توتىعى ٴبىر ميلليون 500 مىڭ تونناعا جەتەتىندىگى مەجەلەندى.

2 ـ ايدىڭ 26 ـ كۇنى شينجياڭ ٴتۇستى مەتال توبى حوتان داحۇڭلىۋتان سيرەك كەزدەسەتىن مەتال بويىنشا 3 ميلليون توننالىق قازۋ، سۇرىپتاۋ، قورىتۋ كاسىپ تىزبەگىنىڭ ٴبىر ٴبولىمى بولعان، دۇنيە جۇزىندەگى كولەمى ەڭ ۇلكەن ليتي بايلىعىن قازۋ، سۇرىپتاۋ، قورىتۋ ٴبىر تۇلعالانعان نىسان ــ شينجياڭ ٴتۇستى مەتال توبىنىڭ 100 مىڭ توننالىق ليتي تۇزى نىسانى جۇمىس باستادى، بۇل حوتان ايماعىنىڭ ەكونوميكاسىنىڭ، قوعامىنىڭ جوعارى ساپالى دامۋى جونىنەن ماڭىزدى مانگە يە.

كەن بارلاۋ ۇقعىن وتكەرمەلەۋ ٴتۇزىمىن تۇيىندە سىناق ەتۋ رەفورماسى جۇرگىزىلگەنىنەن بەرى، بازار زاڭدىلىعىنا قۇرمەت ەتۋمەن بىرگە، كەن كاسىبىنىڭ دامۋ زاڭدىلىعىنا قۇرمەت ەتىپ، شەشىم جاساۋ ۇقعىن بازارعا بەرىپ، بايلىقتى ورنالاستىرۋ ونىمدىلىگىن جوعارىلاتۋمەن بىرگە، ”قورشاپ الىپ بارلاماۋ“، ”قورشاپ الىپ قازباۋ“ جايتىنىڭ تۋىلۋىن ٴونىمدى تەجەدى. كەيبىر بارلاۋ، اشۋ قۋاتى جوق كاسىپورىنداردىڭ كەن بارلاۋ ۇقعىن العانىنان كەيىن بازاردا دابىرالاپ، وتكەرمەلەپ ساتىپ، كەن كاسىبى ۇقعىنىڭ اشۋ، پايدالانۋ ونىمدىلىگىن تومەندەتۋىنەن دە ساقتاندى.

”جۇڭمان توبى مەردىگەر بولعانىنان كەيىن قىزمەت ورىستەتۋى ٴبىرشاما تەز بولدى.“ يۋي حايشياۋ تانىستىرىپ بىلاي دەدى: 2018 ـ جىلى بارلادى، 2019 ـ جىلى تاپتى؛ 2020 ـ جىلى زاپاس قوردى ٴوتىنىش ەتتى؛ 2021 ـ جىلى كەن قازۋ كۋالىگىن الىپ، جاڭادان 118 ۇڭعىمانى ٴساتتى بۇرعىلادى، جاڭادان ارتقان مۇنايدىڭ گەولوگيالىق زاپاس قورى 30 ميلليون 110 مىڭ توننا بولىپ، جىلىنا 175 مىڭ توننا مۇناي ٴوندىردى؛ 2022 ـ جىلى 450 مىڭ توننا شيكى مۇناي ٴوندىردى. ونىشۋ نىسانى قۇرىلىس جۇرگىزۋ، اشۋ بارىسىندا جەرگىلىكتى ورىنداعى شۋەيۋان، جۇمىسشى ـ تەحنيكتەر مەكتەبى، كاسىپتىك ورتا مەكتەپ سياقتىلاردان قىرۋار ادامدى جۇمىسقا قابىلداپ، قازىر ونىشۋ اۋدانىنداعى ٴبىرىنشى پايدا باجىسىن تاپسىرۋشىعا اينالدى.

حوتان ايماعى دا كورنەكتى پايداعا كەنەلدى. حوشاۋيۋنىڭ 600 مىڭ توننالىق قورعاسىن ـ مىرىش قورىتۋ زاۋودىن مىسالعا السا، جالپىلىق تالداۋ جاساپ باستاپقى مەجەلەۋگە قاراعاندا، قاتىستى كاسىپ سالاسىنان 7000داي جۇمىس ورنىن ازىرلەپ، جىلىنا 2 ميلليارد 984 ميلليون يۋانعا تاياۋ باجى تاپسىرىپ، حوتان ايماعىنىڭ قازىنا كىرىسىن ەسەلەپ ارتتىرىپ، قازىنانىڭ ٴوزىن قامداۋ قۋاتىن جوعارىلاتىپ، جەرگىلىكتى ورىننىڭ حالىق تۇرمىسىنا پايدا جەتكىزىپ، ايماقتىڭ قوعام ورنىقتىلىعى مەن ەكونوميكالىق دامۋىن جەبەۋگە بولادى ەكەن.

ورتالىقتىڭ ەكونوميكالىق قىزمەت ٴماجىلىسى مىنانى الا قويدى: ماڭىزدى ەنەرگيا، كەن بايلىقتارىن ەل ىشىندە بارلاپ اشۋدى جانە قورىن مولايتىپ، ٴونىمىن جوعارىلاتۋدى كۇشەيتىپ، جاڭاشا ەنەرگيا جۇيەسىن جەدەل جوسپارلاپ قۇرىپ، مەملەكەتتىك ستراتەگيالىق زاتتىق ماتەريالدار زاپاسىن قامتاماسىز ەتۋ قابىلەتىن جوعارىلاتۋ كەرەك. بيىل 2 ـ ايدا جاراتىلىستىق بايلىق مينيسترلىگى كەن بايلىعىن بارلاۋ، اشۋ، تىركەۋگە الۋدى باسقارۋدى ونان ارى كەمەلدەندىرۋ جونىندە اشىق پىكىر الۋدىڭ پىكىر الۋ نۇسقاسىن جاريالادى. وسى سالاداعى قايراتكەرلەر بىلاي دەپ قارادى: پىكىر الۋ نۇسقاسى كەن بارلاۋ ۇقعىن تەكسەرىپ ـ بەكىتۋ جۇمىس ٴتارتىبىن قارابايىمداستىرىپ، ەكىمشىلىك ونىمدىلىكتى جوعارىلاتىپ، كاسىپورىنداردىڭ كەن كاسىبى ۇقعى سياقتىلاردى بىتىرۋىنە قولايلىلىق تۋدىرۋ سياقتى جاقتاردى كورنەكتى ساپالاندىردى جانە كەمەلدەندىردى.

بيىل شينجياڭ گەولوگيالىق كەن ىزدەۋدى جانە كەن بارلاۋ ۇقعىن وتكەرمەلەۋدى ونان ارى ىلگەرىلەتىپ، ەنەرگيا بايلىعىنىڭ قورىن مولايتىپ، ٴونىمىن جوعارىلاتۋدى جەبەپ، بايلىقپەن قامداۋدى قامتاماسىز ەتۋ قۋاتىن ۇزدىكسىز ارتتىرىپ، تۇتاس جىلدا وتكەرمەلەنەتىن كەن بارلاۋ ۇقعىن 100دەن اسىرۋعا قۇلشىنادى.

حى يۇيبياۋ مىنالاردى ٴبىلدىردى: كەلەسى قادامدا، رايونىمىز كەن ونىمدەرى بايلىعىنىڭ حاۋىپسىزدىگىن قامتاماسىز ەتۋ قابىلەتىن جوعارىلاتۋدى نىسانا ەتىپ، كەن بايلىعىن قورعاۋ مەن ۇيلەسىمدى پايدالانۋدى نەگىزگى ارقاۋ ەتىپ، كەن كاسىبىنىڭ بارلاۋ، اشۋ، قورعاۋ ورنالاسىمىن ساپالاندىرىپ، بايلىقتان پايدالانۋ ونىمدىلىگىن جاپپاي جوعارىلاتىپ، كەن كاسىبىنىڭ اشىق ۇستاۋ دەڭگەيىن جوعارىلاتىپ، كەن بايلىعىن باسقارۋ رەفورماسىن تەرەڭدەتىپ، كەن كاسىبىنىڭ اناعۇرلىم جوعارى ساپالى، اناعۇرلىم ٴونىمدى، اناعۇرلىم ٴادىل، اناعۇرلىم بايانىدى دامۋىن ىسكە اسىرىپ، مەملەكەت پەن اۆتونوميالى رايونىنىڭ جوعارى ساپالى دامۋىنا ورنىقتى، سەنىمدى بايلىق قامتاماسىزدىعىن ازىرلەيدى.

(باسى 1 ـ بەتتە)

جاڭ چۇنلين بىلاي دەپ باسا دارىپتەدى: جەر ـ جەر، قاتىستى تاراۋلار ساياسي دەڭگەيدى جوعارىلاتىپ، باس شۋجي شي جينپيڭنىڭ ٴوندىرىس حاۋىپسىزدىگى جونىندەگى ماڭىزدى بايىمداۋلارىن ىنتىكەرلەي دايەكتىلەندىرىپ، تياناقتاندىرىپ، اۆتونوميالى رايوندىق پارتكومنىڭ ورنالاستىرۋ ـ تالاپتارى بويىنشا، دامۋ مەن حاۋىپسىزدىكتى اناعۇرلىم ويداعىداي ٴبىر تۇتاس جوسپارلاپ، ٴوندىرىس حاۋىپسىزدىگى قىزمەتىن ويداعىداي ىستەۋدەگى يدەيالىق ساناللىلىقتى، ساياسي ساناللىلىقتى، ارەكەت ساناللىلىعىن ۇزدىكسىز كۇشەيتىپ، ٴوندىرىس حاۋىپسىزدىگىنىڭ تومەنگى شەگىن شىن مانىندە بەرىك ساقتاۋى كەرەك. ماسەلەنى باعدار ەتۋدەن جازباي، ىزىنە ـ ٴوزى باتىلدىقپەن تۇڭكەرىس جاساپ، ٴار كاسىپتە، ٴار سالادا ورىن تەۋىپ وتىرعان ولقىلىقتاردى، جەتەرسىزدىكتەردى ىنتىكەرلەي انىقتاپ، حاۋىپسىزدىك كومەسكى قاتەرىنەن باتىل ساقتانۋ جانە ونى جويۋ كەرەك. قاينارىنان باسقارۋعا باسا ٴمان بەرىپ، نەگىزدىك باسقارۋ قىزمەتىن كۇشەيتىپ، موتورلى كولىكتەردى باقىلاۋ ـ باسقارۋ ٴتۇزىمىن كەمەلدەندىرۋ كەرەك، قاتىستى تاراۋلار يىنفورماتسيا ٴبولىسۋ جانە اڭىس ەتۋ مەحانيزمىن ورناتىپ، كۇش بىرىكتىرە سەلبەسىپ، تىعىز سايكەسىپ، موتورلى كولىكتەردىڭ اۋقىمدىق يىنفورماتسياسىن جانە قاتىستى كاسىپورىنداردىڭ جۇمىس جۇرگىزۋ احۋالىن دەر كەزىندە، ٴدال يگەرىپ، تۇتاس تىزبەكتە جابىق باسقارۋدى ورىنداپ، كەرەكتەن شىعارىلۋعا ٴتيىستى موتورلى كولىكتەردى قالىپتى كەرەكتەن شىعارۋعا، جيناپ الۋعا شىنايى كەپىلدىك ەتىپ، ولاردىڭ قۇرىلىس ورىندارىنا، زاۋود ـ كەن اۋماقتارىنا كىرىپ قاتەر تۋدىرۋىنان ساقتانۋ كەرەك. جۇيەلىك ويلاۋعا تاباندى بولىپ، جول تاسىمالىمەن شۇعىلدانۋشىلار، كولىك تەحنيكاسى سياقتىلارعا قاراتىلعان زاڭ اتقارۋ، باقىلاۋ ـ باسقارۋ تەبىنىن ارتتىرىپ، حاۋىپسىزدىك جونىندەگى ساقتاندىرۋ تاربيەسىن كۇشەيتىپ، ٴوندىرىس حاۋىپسىزدىگى جاعىنداعى باۋلۋدى كۇشەيتىپ، حاۋىپسىزدىك تانىمىن شىن مانىندە نىعايتىپ، حاۋىپسىز، ىركىلىسسىز جول ـ قاتىناس، ٴجۇرىس ـ تۇرىس ورتاسىن قالىپتاستىرۋ كەرەك.

(باسى 1 ـ بەتتە)

تياناقتاندىرۋدىڭ ناقتى شاراسى“، ـ دەدى التاي ايماقتىق دامۋ جانە رەفورما كوميتەتىنىڭ ورىنباسار مەڭگەرۋشىسى فىڭ يۋيتيان.

«جوبادا» مىنالار الا قويىلدى: بيىل جۇڭگو مۇناي ـ تابيعي گاز توبى شينجياڭ مۇناي الابى سەرىكتەستىگىنىڭ قاراماي تابيعي گاز الابىنان بۇرىلتوعاي ونەركاسىپ باقشا رايونىن باسقارۋ كوميتەتىنە دەيىنگى تابيعي گاز جەتكىزۋ قۇبىرى جاڭادان ورناتىلادى. بۇل نىسانعا جيىنى 575 ميلليون يۋان قارجى قوسىلادى، ينجەنەرياداعى قۇبىردىڭ جالپى ۇزىندىعى 246 كيلومەتر، ٴبىتىپ ىسكە قوسىلعاننان كەيىن ايماقتاعى 130 مىڭ تۇرعىن وتباسىن تابيعي گازبەن قامداي الادى.

فىڭ يۋيتيان مىنالاردى ٴبىلدىردى: جاڭادان ورناتىلاتىن تابيعي گاز قۇبىرى التاي ايماعىنىڭ قازىرگى تابيعي گاز قاينارى تۇراقتى بولماۋ، قامداۋ باعاسى تىم جوعارى بولۋ جاعدايىن بارىنشا جاقسارتىپ، ايماقتىڭ ەكونوميكالىق ارتۋ تاسىلىنە بۇرىلىس جاساۋىن تەزدەتىپ، ەنەرگيا ۇنەمدەۋىن جەبەيدى، بۇل ايماق ەكونوميكاسىنىڭ، قوعامىنىڭ جوعارى ساپالى دامۋى جونىنەن ماڭىزدى مانگە يە.

بەيقۇت ٴۇي ينجەنەرياسى حالىق كوڭىلىن الاڭسىز ەتەدى. «جوباعا» ساي، التاي ايماعى قامتاماسىزداندىرۋ سيپاتتى 5229 تۇرعىن ٴۇي دايىنداپ، لاشىقتى وڭىردەگى 304 ٴۇيدى جاڭالاپ، 17 مىڭ وتباسىن قامتىعان كونە، ەسكى 107 تۇرعىندار اۋماعىن جاڭالايدى. سونىمەن بىرگە مال شارۋاشىلىعى وڭىرلەرىندەگى باقىت بەكەتى جانە وتارداعى مال شارۋاشىلىعى نەگىزدىك قۇرىلىعى ينجەنەرياسىن ۇزدىكسىز اتقارىپ، مال شارۋاشىلىعى وڭىرلەرىندە 53 باقىت بەكەتىن جاڭادان سالادى نەمەسە جاڭالاپ دەڭگەيىن جوعارىلاتادى، وتارداعى مالشىلار ٴۇشىن 515 تۇرعىن ٴۇيدى، 393 مال قوراسىن جاڭادان سالىپ، كوشىپ ـ قوناتىن مالشىلاردىڭ ٴوندىرىس، تۇرمىس ساپاسىن ۇزدىكسىز جوعارىلاتادى.

حالىق تۇرمىسىنا قاتىستى 10 ناقتى ىستە تاعى ۇكىمەت اشقان بالاباقشالارىنا قابىلداناتىن بالا سانىن، بوبەك باعۋ قۇرىلىمدارىنا قابىلداناتىن بوبەك سانىن، كۇندىز قارايلاسۋ كولەمىندەگى قارتتار سانىن ارتتىرۋ ينجەنەرياسىن اتقارۋ كۇن تارتىپكە ەنگىزىلدى. بۇل ينجەنەريا قالا ـ قالاشىق بالاباقشالارىنىڭ جۇمىس جۇرگىزۋ شارت ـ جاعدايىن اناعۇرلىم جاقسارتىپ، قالا مەن اۋىلدىڭ پارقىن ازايتىپ، كلاستارداعى بالا سانى ولشەمىنەن اسىپ كەتۋ جانە قابىلداناتىن بالا سانى كەمشىل بولۋ ماسەلەسىن باسەيتىپ، ايماقتا مەكتەپكە دەيىنگى تاربيەنىڭ جالپىلاسۋىن جالپىعا ٴتيىمدى، ساپالى دامىتۋعا تۇرتكى بولادى؛ ايماقتىق دەڭگەيدە ۇلگى كورسەتەتىن بوبەك باعۋ قۇرىلىمدارىن قۇرۋ قيمىلىن ورىستەتىپ، بالاباقشالارىندا بوبەكتەر كلاسىن اشۋ سىناق ٴتۇيىنى قىزمەتىن ىلگەرىلەتىپ، تۇتاس ايماقتاعى بوبەك باعۋ قۇرىلىمدارىنا قابىلداناتىن بوبەك سانى جاعىندا تىڭنان ارتقان بوبەك سانىن 1200دەن تۇسىرمەيدى؛ الەۋمەتتىك اۋماقتارداعى قارتتارعا كۇندىز قارايلاسۋ ورتالىعىنان بەسەۋىن جاڭادان (جاڭالاپ) سالىپ، قارتتاردى ۇيدە كۇتىمدەۋ بويىنشا ”15 مينۋتتىق“ قىزمەت وتەۋ شەڭبەرىن جەدەل قالىپتاستىرادى؛ اۋىل ـ قىستاق تاس جولى، اۋىز سۋ حاۋىپسىزدىگى، لاس سۋدى جونگە سالۋداعى ولقىلىقتاردى تولىقتاۋ ينجەنەريالارىن اتقارادى، ٴورت سوندىرگىشتى، كومىرتەگى توتىعىنان ساقتاندىرعىشتى ”10 مىڭ وتباسىنا جالپىلاستىرۋ“ سياقتىلاردى اتقارادى.

”التاي ايماعى مەملەكەتتىك ەكى ٴماجىلىستىڭ رۋحىن، اسىرەسە، باس شۋجي شي جينپيڭنىڭ ماڭىزدى ٴسوزىنىڭ رۋحىن ىنتىكەرلەي ۇيرەنۋدى، ۇعىنۋدى، دايەكتىلەندىرۋدى قازىرگى جانە الداعى مەزگىلدەگى ماڭداي الدى ساياسي مىندەت ەتىپ، تياناقتاندىرۋدى مىقتى يگەرىپ، نەگىزگى الەۋمەتتىك قىزمەت وتەۋدى كۇشەيتىپ، حالىق تۇرمىسىنىڭ قۇت ـ ىرىسىن ٴۇرتىس ارتتىرىپ، ايماق ەكونوميكاسىنىڭ جوعارى ساپالى دامۋىن كۇش سالا ىلگەرىلەتەدى“، ـ دەدى التاي ايماقتىق پارتكومنىڭ ورىنباسار شۋجيى، اكىمشىلىك مەكەمەسىنىڭ ٴۋاليى جەڭىس قادىس.